

УДК 351.86:005.334 (477)

*А. П. Рачинський,
д. держ. упр., професор, професор кафедри регіональної політики,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9888-6978>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.23.95

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

A. Rachynskii,
Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute
of Public Administration and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF ENSURING STATE SECURITY OF UKRAINE:
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS AND WAYS TO SOLVE THEM

Метою статті є формулювання актуальних теоретико-методологічних проблем розвитку системи забезпечення державної безпеки України та визначення шляхів їх розв'язання. Для вирішення завдань дослідження використовувалися загальні та спеціальні методи наукового пізнання: системно-ситуаційний метод, метод моделювання, системно-структурний метод, метод соціального проєктування. Сформульовано актуальні теоретико-методологічні проблеми розвитку системи забезпечення державної безпеки України, які мають місце на світоглядному, методологічному, інституційному, організаційному рівнях діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки України.

Шляхами розв'язання сформульованих теоретико-методологічних проблем, пов'язаних із вдосконаленням системи забезпечення державної безпеки України, в сучасних умовах є структурно-функціональне моделювання та інституційне проєктування перспективної моделі, а також конструювання вказаної системи. Це передбачає розробку перспективних функціональної, інформаційної, інституційної моделей системи забезпечення державної безпеки України та впровадження їх у публічно-управлінську практику у сфері забезпечення державної безпеки України.

The purpose of the article is to formulate the actual theoretical and methodological problems of the development of the system of ensuring state security of Ukraine and to determine the ways to solve them.

General and special methods of scientific knowledge were used to solve research problems: system-situational method, modeling method, system-structural method and social design method.

Current theoretical and methodological problems of the development of the system of ensuring state security of Ukraine, which take place at the worldview, methodological, institutional and organizational levels of the subjects of ensuring state security of Ukraine, were formulated.

It is substantiated that the design and construction of the state security system should be carried out within the framework of the theory of social violence, the theory of war, theories of international and national security, the theory of globalism, the theory of public administration, institutionalism and the theory of state security.

It has been proven that in the process of designing and constructing the system of ensuring state security of Ukraine, it is necessary to consider the general and organizational principles of the functioning of the system of ensuring state security, as well as the principles of social design of national security systems.

The mission of the system of ensuring state security has been clarified. It is the timely identification of potential and real threats to state security as well as an adequate reactive and proactive response to identified threats. The functions of the mentioned system are defined: organizational management, fundamental, analytical, prognostic, informational, coordination.

Ways to solve the formulated theoretical and methodological problems related to the improvement of the state security system of Ukraine in modern conditions are structural and functional modeling and institutional design of a prospective model as well as the construction of the specified system. This involves the development of functional, informational and institutional perspective models of the state security system of Ukraine and their introduction into public management practice in the sphere of state security of Ukraine.

Ключові слова: національна безпека, державна безпека, система забезпечення державної безпеки, публічне управління.

Key words: national security, state security, state security system, public administration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Законом України "Про національну безпеку України" [1] створено основу для інтеграції політики та процедур органів державної влади, що опікуються питаннями національної безпеки і оборони; в Концепції забезпечення національної стійкості визначено принципи, напрями запровадження та функціонування національної системи стійкості [2]; в Стратегії забезпечення державної безпеки [3] визначено "реальні й потенційні загрози державній безпеці України, напрями та завдання державної політики у сфері державної безпеки". Водночас, відповідно до п. 12 розділу II Стратегії забезпечення державної безпеки, "недостатня ефективність державних органів, непослідовність та незавершеність реформ складових сил безпеки, недосконалість механізмів правового, організаційного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення процесу розвитку системи забезпечення державної безпеки підвищують уразливість держави до загроз і знижують ефективність заходів із протидії таким загрозам" [3].

Це й визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження проблем розвитку системи забезпечення державної безпеки України, що передбачає проектування та конструювання вказаної системи відповідно вимог сучасного динамічного безпекового середовища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Результати аналізу наукових публікацій дозволяють констатувати, що проблеми розвитку системи забезпе-

чення національної безпеки, зокрема системи державної безпеки, досліджувались у працях вітчизняних науковців. Так, В. Ананьїн та В. Горлинський обґрунтували методологічні засади побудови безпеки сталого розвитку України в умовах глобальних викликів [4]; В. Абрамов обґрунтував теоретико-методологічні засади проектування системи духовної безпеки [5, с. 146—150], концептуальні засади стратегічного планування забезпечення національної безпеки в умовах глобальних викликів [6, с. 135—147] та забезпечення державної безпеки України в умовах російсько-української війни [7]; Ю. Сурмін обґрунтував структуру проектної діяльності в кризовому суспільстві [8]; М. Шевченко, О. Зозуля, А. Лепіхов, Х. Храпач розглянули питання реалізації моделей загроз державному суверенітету та територіальній цілісності України з боку рф у 1991—2022 рр. [9]; Д. Костенко розглянула питання "розмиття" державного суверенітету національної держави в умовах глобалізації [10]; О. Руденко [11], М. Балан [12], О. Давиденко [13] розглянули питання проектування та конструювання механізмів реагування на загрози державній безпеці України в умовах гібридної війни, яку розв'язало керівництво рф; В. Соколов розглянув питання удосконалення моніторингу загроз державній безпеці України [14].

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНИШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Незважаючи на значну кількість робіт, що досліджують проблеми теорії та практики удосконалення системи забезпечення державної безпеки України, можна констатувати обмаль праць, які були б присвячені розгляду теоретико-методологічних проблем проектування і конструювання згаданої системи.

конструювання вказаної системи, що передбачає розробку перспективної моделі цієї системи в контексті вимог:

а) гарантування національної стійкості в умовах динамічного безпекового середовища;

б) своєчасного й адекватного реактивного та проактивного реагування на загрози державній безпеці;

в) стандартизації процесу реагування на виявлені загрози згідно з нормами протоколів реагування НАТО на кризові ситуації;

г) технологізації реагування на загрози національній безпеці.

У процесі моделювання, проектування та конструювання системи забезпечення державної безпеки України необхідно враховувати загальні та організаційні принципи функціонування системи забезпечення державної безпеки, а також принципи соціального проектування систем національної безпеки [15; 16]. Загальними принципами діяльності системи забезпечення державної безпеки України є:

— законність, цілісність, добросовісність, підзвітність і відповідальність;

— оптимальне поєднання та збалансованість інтересів у сфері державної безпеки та українського суспільства;

— єдність підходів у формуванні та реалізації заходів з виконання завдань забезпечення державної безпеки;

— науковість, системно-комплексний підхід до розвитку системи забезпечення державної безпеки.

Спеціальними (організаційними) принципами діяльності системи забезпечення державної безпеки є:

— принцип підпорядкованості місії, функцій та завдань системи забезпечення державної безпеки України положенням чинного законодавства у галузі національної безпеки і оборони, національним цілям, визначеним у Стратегії державної безпеки, що забезпечує цілісність вказаної системи, яка охоплена єдиним стратегічним задумом відстоювання національних інтересів у сфері державної безпеки;

— принцип оптимальної відповідності цілей системи забезпечення державної безпеки, її структури та функцій завданням реактивного та проактивного реагування на виявлені загрози, а також логіці організаційно-управлінських процесів взаємодії суб'єктів забезпечення державної безпеки;

— принципи плановості й послідовності реалізації управлінського впливу на процеси реактивного та проактивного реагування на загрози державній безпеці;

— принцип оперативності, який передбачає своєчасність та адекватність заходів реагування на загрози державній безпеці, що пов'язано з мінливістю зовнішнього й внутрішнього безпекового середовища та потенційними каскадними ефектами реалізації загроз різного характеру.

Принципами соціального проектування систем забезпечення державної безпеки є:

— спрямованість — підпорядкованість певній меті і завданню;

— результативність — здатність забезпечувати окрім запланованих результатів інші, не менш важливі;

— надійність — здатність з більшою ймовірністю забезпечувати отримання запланованого результату;

— економічність — здатність давати результати з найменшими затратами часу й засобів;

— принцип врахування всезагальних зв'язків.

Місією системи забезпечення державної безпеки пропонуємо визначити своєчасне виявлення потенційних і реальних загроз державній безпеці, а також адекватне реактивне й проактивне реагування на виявлені загрози.

Система забезпечення державної безпеки України має відповідні функції, що реалізуються шляхом виконання конкретних завдань:

1. Організаційно-управлінська функція забезпечує організацію та управління в системі забезпечення державної безпеки й передбачає виконання таких завдань:

— визначення організаційно-правових засад реагування на загрози державній безпеці;

— визначення та реалізація цілей реактивного та проактивного реагування на загрози державній безпеці;

— планування заходів реактивного та проактивного реагування на загрози державній безпеці;

— організація здійснення заходів реактивного та проактивного реагування на загрози державній безпеці.

2. Основоположна функція забезпечує реалізацію проактивного та реактивного реагування на виявлені загрози державній безпеці. Ця функція передбачає виконання таких завдань:

— проактивне реагування — це запобігання реалізації потенційних загроз державній безпеці;

— реактивне реагування — це мінімізація, локалізація, ліквідація негативних наслідків реалізації реальних загроз державній безпеці.

3. Аналітична функція забезпечує управлінською інформацією суб'єкти забезпечення державної безпеки. Ця функція передбачає виконання таких завдань:

— створення банку даних щодо загроз державній безпеці;

— своєчасне виявлення та оцінка рівня загроз державній безпеці, розробка рекомендацій управлінським структурам стосовно реактивного реагування на ці загрози.

4. Прогностична функція забезпечує прогностичною інформацією суб'єкти забезпечення державної безпеки щодо тенденцій розвитку загроз державній безпеці. Ця функція передбачає виконання таких завдань:

— прогнозування тенденцій розвитку загроз державній безпеці, розробка рекомендацій управлінським структурам проактивного реагування на прогнозовані загрози;

— прогнозування тенденцій розвитку суспільно-політичної ситуації в державі.

5. Інформаційна функція передбачає збирання та опрацювання інформації щодо державної безпеки, її розповсюдження серед суспільства. Ця функція передбачає виконання таких завдань:

— суспільно-політичне інформування про факти розвідувально-підривної діяльності недружньої держави / держави-агресора;

— аналіз змісту матеріалів національних та закордонних ЗМІ на предмет інформаційних загроз державній безпеці України;

— формування позитивного іміджу суб'єктів забезпечення державної безпеки серед українського населення та посилення авторитету цих суб'єктів;

— інформаційне супроводження політики формування сприятливої суспільно-політичної обстановки в державі.

6. Координаційна функція забезпечує взаємодію суб'єктів забезпечення державної безпеки на основі оцінки рівня загроз державній безпеці України. Ця функція передбачає виконання таких завдань:

— оцінка результативності дій щодо реактивного та проактивного реагування на загрози державній безпеці;

— координація діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки з питань реактивного та проактивного реагування на загрози державній безпеці.

Шляхами розв'язання проблем, пов'язаних із вдосконаленням системи забезпечення державної безпеки України, в сучасних умовах є структурно-функціональне моделювання та інституційне проєктування перспективної моделі, а також конструювання вказаної системи. Останнє передбачає впровадження перспективної моделі системи забезпечення державної безпеки України в публічно-управлінську практику відповідно до вимог щодо виконання нею завдань, визначених вище.

Перспективна модель системи забезпечення державної безпеки України містить такі складові: функціональна, інформаційна, інституційна моделі.

Перспективна функціональна модель системи забезпечення державної безпеки передбачає функціонування вказаної системи у двох режимах:

— режим проактивного реагування на загрози державній безпеці — це головне завдання кризового менеджменту у сфері державної безпеки;

— режим реактивного реагування на загрози державній безпеці — це часткове завдання кризового менеджменту у сфері державної безпеки.

Ця модель структурно містить три блоки:

— рефлексивний блок: соціально-психологічні механізми усвідомлення проблематики виявлення та реагування на загрози державній безпеці, інформаційно-аналітичний механізм, механізм науково-методичного забезпечення реагування на згадані загрози.

— організаційно-управлінський блок: правовий, організаційний, інституційний механізми, механізм розвитку та механізми керування системою забезпечення державної безпеки: механізм кадрового, адміністративного, технічного та ресурсного забезпечення.

— інструментальний блок: механізми взаємодії між суб'єктами забезпечення державної безпеки, механізми проактивного та реактивного реагування на загрози державній безпеці.

Перспективна інформаційна модель системи забезпечення державної безпеки України передбачає:

— комплексне застосування в інтересах реактивного та проактивного реагування на загрози державній

безпеці первинної, вищої, масової, безпекової, стратегічної та ситуаційної аналітики;

— розробку паспортів загроз державній безпеці та технологій реагування на них.

Ця модель структурно містить п'ять блоків:

— перший блок. Нормативно-правова модель: закони, стратегії, концепції та програми, на основі яких формується та функціонує система забезпечення державної безпеки.

— другий блок. Ситуативна модель: блок даних загроз державній безпеці; блок ситуацій — опис ситуацій реалізації відповідних загроз державній безпеці.

— третій блок. Концептуальна модель: цільовий блок — формулювання цілей проактивного та реактивного реагування на загрози державній безпеці; блок вибору — вибір критерію оптимальності дій реагування на загрози державній безпеці.

— четвертий блок. Математична модель: система математичних співвідношень, які описують процес забезпечення державної безпеки.

— п'ятий блок. Модель розробки варіантів публічно-управлінських рішень у сферах реактивного та проактивного реагування та розвитку системи забезпечення державної безпеки, у рамках яких визначаються пріоритетні напрями політики забезпечення державної безпеки.

Перспективна інституційна модель системи забезпечення державної безпеки структурно містить такі механізми:

— механізм інформаційного забезпечення державної безпеки;

— механізм інформаційно-аналітичного забезпечення державної безпеки;

— механізм забезпечення управлінської взаємодії суб'єктів забезпечення державної безпеки;

— механізм забезпечення комунікації суб'єктів забезпечення державної безпеки;

— механізм забезпечення організаційної взаємодії між ситуаційними центрами держави;

— механізм науково-методичного забезпечення державної безпеки;

— механізм забезпечення організаційної безпеки публічно-управлінського простору;

— механізм забезпечення інтелектуальної безпеки вищого керівництва держави.

Напрямами впровадження перспективної моделі системи забезпечення державної безпеки України є:

— політико-правове конструювання, що передбачає розробку нормативно-правової бази в галузі державної безпеки;

— структурно-функціональне конструювання, що передбачає створення нових елементів, структур, підсистем, механізмів забезпечення державної безпеки та встановлення зв'язків між ними;

— просторове та часове конструювання, що передбачає створення нових елементів, структур, підсистем, механізмів забезпечення державної безпеки в структурі сектору безпеки;

— організаційне конструювання, що передбачає формування алгоритмів функціонування системи забезпечення державної безпеки України;

— операційно-діяльнісне конструювання, що передбачає розробку правил і принципів діяльності у сфері забезпечення державної безпеки України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

1. Актуальними теоретико-методологічними проблемами розвитку системи забезпечення державної безпеки України є:

1) на світоглядному рівні діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки України: відсутність адекватних уявлень про державну безпеку України в умовах невизначеності ідеалу Української держави та глобальних трансформацій, наслідком яких є "розмиття" державного суверенітету національної держави;

2) на методологічному рівні діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки України: відсутність системності в розробці термінологічного апарату проблематики забезпечення державної безпеки в офіційному дискурсі національної безпеки й оборони, а також відсутність систематизованих знань з проблематики загроз державній безпеці гібридного характеру, методик діагностування згаданих загроз та прогнозування майбутнього безпекового середовища; відсутність технологій проактивного реагування на згадані загрози; невизначеність перспективних функціональної, інформаційної, інституційної моделей системи забезпечення державної безпеки в контексті вимог динамічного безпекового середовища; брак систематизованих знань щодо позитивного досвіду країн-членів НАТО у сфері реактивного та проактивного реагування на загрози національній безпеці;

3) на інституційному рівні діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки України: недосконалість механізмів забезпечення державної безпеки України та механізмів організації взаємодії і координації дій суб'єктів забезпечення державної безпеки України;

4) на організаційному рівні діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки: низький рівень взаємодії та комунікації між суб'єктами забезпечення державної безпеки; недостатній рівень взаємодії з НАТО з питань впровадження стандартів реактивного та проактивного реагування у сфері національної безпеки.

2. Обґрунтовано, що проєктування та конструювання системи забезпечення державної безпеки має здійснюватися в рамках теорії соціального насильства, теорії війни, теорій міжнародної та національної безпеки, теорії глобалістики, теорії публічного управління, інституціоналізму, теорії державної безпеки.

3. Доведено, що в процесі проєктування та конструювання системи забезпечення державної безпеки України необхідно враховувати загальні та організаційні принципи функціонування системи забезпечення державної безпеки, а також принципи соціального проєктування систем національної безпеки.

4. Місією системи забезпечення державної безпеки запропоновано визначити своєчасне виявлення потенційних і реальних загроз державній безпеці, а також

адекватне реактивне й проактивне реагування на виявлені загрози. Функціями згаданої системи визначено: організаційно-управлінську, основоположну, аналітичну, прогностичну, інформаційну, координаційну.

5. Шляхами розв'язання сформульованих теоретико-методологічних проблем, пов'язаних із вдосконаленням системи забезпечення державної безпеки України, в сучасних умовах є структурно-функціональне моделювання та інституційне проєктування перспективної моделі, а також конструювання вказаної системи. Це передбачає розробку перспективних функціональної, інформаційної, інституційної моделей системи забезпечення державної безпеки України та впровадження їх у публічно-управлінську практику у сфері забезпечення державної безпеки України.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у політико-правовому конструюванні системи забезпечення державної безпеки України.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року "Про запровадження національної системи стійкості": Указ Президента України від 20.08.2021 № 479/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text>

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року "Про Стратегію забезпечення державної безпеки": Указ Президента України від 16.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>

4. Безпека сталого розвитку України: побудова в умовах глобальних викликів: моногр. / кол. авторів: В.О. Ананьїн, В.В. Горлинський, О.О. Пучков та ін.; за ред. В.О. Ананьїна. К.: ІСЗЗІ НТУУ "КПІ", 2009. 271 с.

5. Абрамов В.І. Духовність суспільства: методологія системного вивчення: моногр. К.: КНЕУ, 2014. 236 с.

6. Методологія стратегічного планування в умовах глобальних загроз національній безпеці та міжнародній стабільності: моногр. / кол. авт.: В.І. Абрамов, Т.В. Запорожець, Р.Р. Марутян та ін.; за заг. ред. Л.М. Шипілової. К.: НАДУ. 2018. 232 с.

7. Абрамов В.І., Зюзя О.В. Удосконалена базова модель міждержавного протиборства з урахуванням сучасних тенденцій російсько-української війни. Державне управління: удосконалення та розвиток, 2022. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2679>

8. Сурмин Ю.П. Социальное проектирование в кризисном обществе: методологический аспект. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України, 2014. № 3. С. 5—17.

9. Шевченко М.М., Зозуля О.С., Лепіхов А.В., Храпач Х.С. Російсько-українська війна: особливості реалізації загроз державному суверенітету України та перспективи виходу з війни: зб. наук. пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони імені Івана Черняхівського, 2022. № 2 (75). С. 6—15.

10. Костенко Д.М. Формування мережевої архітектури публічного управління в контексті забезпечення національної безпеки: дис. ... докт. філософії: спец. 281 / НАДУ. К., 2021. 245 с.

11. Руденко О. Забезпечення державної безпеки України в системі захисту національних інтересів: зб. наук. пр. Донецьк. держ. ун-ту упр. Серія "Державне управління". 2019. Т. XX. Вип. 312. С. 42—50.

12. Балан М.І. Державне реагування на загрози суспільно-політичній стабільності в Україні: дис. ... докт. філософії: спец. 281 / НАДУ. К., 2020. 222 с.

13. Давиденко О.Г. Державне управління системою профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності України: теоретичний аспект: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / НАДУ. К., 2021, 286 с.

14. Соколов В.А. Інституалізація аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки: зарубіжний та вітчизняний досвід: моногр. К.: НАДУ, 2021. 375 с.

15. Шевченко М.М. Соціально-філософська концепція науково-освітнього забезпечення публічного управління у сфері національної безпеки України. Гілея, 2018. Вип. 134. С. 320—325.

16. Шевченко М.М. Проблема забезпечення "організаційної безпеки" держави. Проблеми забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі державотворення / Матеріали круглого столу (К., 21 жовт. 2010 р.). / за заг. ред. Г.П. Ситника. К.: НАДУ, 2011. С. 64—66.

17. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України: моногр. / авт. кол.: Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, М.М. Шевченко та ін.; за ред. Г.П. Ситника, В.І. Абрамова. К.: МАЙСТЕР КНИГ, 2012. 536 с.

References:

1. President of Ukraine (2020), Decree "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine "On the National Security Strategy of Ukraine", available at: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (Accessed 25 Nov 2022).

2. President of Ukraine (2021), Decree "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated August 20, 2021 "On the introduction of the national stability system"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text> (Accessed 25 Nov 2022).

3. President of Ukraine (2022), Decree "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated December 30, 2021 "On the Strategy for Ensuring State Security"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (Accessed 25 Nov 2022).

4. Anan'in, V.O. Horlyns'kyj, V.V. and Puchkov, O.O. (2009), Bezpeka staloho rozvytku Ukrainy: pobudova v umovakh hlobal'nykh vyklykiv [The security of sustainable development of Ukraine: construction in the conditions of global challenges], ISZZI NTUU "KPI", Kyiv, Ukraine.

5. Abramov, V.I. (2014), Dukhovnist' suspil'stva: metodolohiia systemnoho vyvchennia [Spirituality of society: methodology of systematic study], KNEU, Kyiv, Ukraine.

6. Abramov, V.I. Zaporozhets', T.V. and Marutian, R.R. (2018), Metodolohiia stratehichnoho planuvannia v umovakh hlobal'nykh zahroz natsional'nij bezpetsi ta mizhnarodnij stabil'nosti [Methodology of strategic planning in conditions of global threats to national security and international stability], NADU, Kyiv, Ukraine.

7. Abramov, V. and Ziuzia, O. (2022), "Improved basic model of interstate conflict taking into account current trends of the russian-ukrainian war", Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok, [Online], vol. 5, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2679> (Accessed 25 Nov 2022).

8. Surmyn, Yu.P. (2014), "Social design in a crisis society: methodological aspect", Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, vol. 3, pp. 5—17.

9. Shevchenko, M.M. Zozulia, O.S. Lepikhov, A.V. and Khrpach, Kh.S. (2022), "The Russian-Ukrainian war: peculiarities of the implementation of threats to the state sovereignty of Ukraine and prospects for exiting the war", Zb. nauk. pr. Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen' Natsional'noho universytetu oborony imeni Ivana Cherniakhivs'koho, vol. 2 (75), pp. 6—15.

10. Kostenko, D.M. (2021), "Formation of the network architecture of public administration in the context of ensuring national security", Ph.D. Thesis, NADU, Kyiv, Ukraine.

11. Rudenko, O. (2019), "Ensuring the state security of Ukraine in the system of protection of national interests", Zb. nauk. pr. Donets'k. derzh. un-tu uпр. Seriia "Derzhavne upravlinnia", vol. XX, no. 312, pp. 42—50.

12. Balan, M.I. (2020), "State response to threats to socio-political stability in Ukraine", Ph.D. Thesis, NADU, Kyiv, Ukraine.

13. Davydenko, O.H. (2021), "Public administration of the system of prevention and counteraction to threats to socio-political stability of Ukraine: theoretical aspect", Ph.D. Thesis, Public Administration, NADU, Kyiv, Ukraine.

14. Sokolov, V.A. (2021), Instytualizatsiia analitychnoi diial'nosti v systemi zabezpechennia natsional'noi bezpeky: zarubizhnyj ta vitchyznanyj dosvid [Institutionalization of analytical activity in the national security system: foreign and domestic experience], NADU, Kyiv, Ukraine.

15. Shevchenko, M.M. (2018), "Socio-philosophical concept of scientific and educational provision of public administration in the sphere of national security of Ukraine", Hileia, vol. 134, pp. 320—325.

16. Shevchenko, M.M. (2011), "The problem of ensuring "organizational security" of the state", Problemy zabezpechennia natsional'noi bezpeky Ukrainy na suchasnomu etapi derzhavotvorennia. Materialy kruhloho stolu [Problems of ensuring national security of Ukraine at the current stage of state formation. Materials of the round table], NADU, Kyiv, Ukraine, pp. 64—66.

17. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. and Shevchenko, M.M. (2012), Shliakhy udoskonalennia systemy derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam natsional'noi bezpeky Ukrainy [Ways to improve the state management system for ensuring the national security of Ukraine], MAJSTER KNYH, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2022 р.